

שכ' התיקווה בפארמו

כשבוע שעבר היתה לי חוויה מרתקת. ביקרתי תוך ארבעה ימים בארבע ערים איטלקיות: פאלרמו, רומא, נאפולי ומילאנו, לפי סדר זה.

זאת היתה התרועעות משוגעת, כי בכל עיר נערכו אסיפה פומבית (במתכונן של עימות בני ובין נציגי פלסטטיני), מסיבות עיתונאים, ראינות בכלייהתיק שורת ושיחות עם אישים מקוריים, בנייהם כמה מרתקים. היה זה ממש מירוק: לטוס, לנאום, לאכול, להתראיין, לאכול, להיפ' גש, לאכול, לנוע ברכבת, לישון, לאכול, לטוס... (בארבעה ימים נוספו לי שלושה קילו, למרות המאמץ.)

אך החוויה המעניינת ביותר מבחינתי היתה ההתרשמות מ'ארץ מקסימה זו, כאילו ממעוף הציפור.

לורה

בערי הצפון — ונציה, הגדה, פירנצה, רבתיהוד (היא מזכירה לי יותר מכל את ירושלים), מילאנו, בולוניה. אך משושימה לא הורמן לי מעולם להיות באיטליה שמדרום לרומא. מלבד ביקור חטוף בכארי. עכשיו הייתי בפעם הראשונה בסיציליה ובנאפולי.

הגוף של פאלרמו מזכיר מאוד את הגליל. ביום שביקרתי בה דיברו הכל על המאפיה, שכמה עשרות מראשיה נעצרו בעיקבות גילויו של אחד, ששבר את האומרתה ("שתיקה") המסורתית. אחרי שכל בנימישפתחו נרצחו בזה אחר זה במילחמות פנימיות, נמאס לו והוא הלשיץ על חבריו. אך הפחד בסיציליה נשאר על כנו. ואיש אינו מאמין שהממשלה תצליח אירפעם לחסל את המאפיה, המושרשת עמוק בהיסטוריה רבתההפוכות של האי ההררי. הערבים שלטו בסיציליה במשך 400 שנה, וזוהי ארץ ים-תיכונית מובהקת. בשעת התלוצצו בצפון כי "סיציליה היא הארץ הערבית היחידה שלא הכריזה מילחמה על ישראל". לפי סיפור אחר ביקשה סיציליה לפרוש מאיטליה ולהצטרף ליגה הערבית. קשה לאמין כי מילאנו ונאפולי שוכנות במדינה אחת. כאשר נמצאים בהן כשני ימים בצופים, חשים כהבדל התוחמי כינייהן. מי שטס מרומא למילאנו, מבחין בקריהגבול הטבעי שבין המגף האיטלקי, שהוא יסתיכוני מובהק, ובין עמקתה. שהוא מרכז אירופי. הצבעים החומים של היםהתיכון מפנים לפתע את מקומם לירוק העמוק של הגוף האירופי, עשיר המים.

הרושם מתחזק כאשר נמצאים במילאנו. זוהי עיר נקיה מאוד. רובעים שלמים בה מזכירים רובעים דומים בווינה או בפראנקפורט. התנועה נמצאת מבוררת, האנשים מרמרים לעבודה. מהרגע שנאספתי בנמליהתעופה ועד לרגע שבו הוחזרתי אליו, כעבור 24 שעות, היה הכל מסודר ואורגן להפליא. שתי מכוניות של שומריראש — אחת מלפנים, אחת מאחור — היו צמודות אליי. הכל היה מתוזמן והפליא. כולל שעתים לכל ארוחה. ברור כי הכיבוש האוסטרי הממושך השאיר את רישומו על אופי העיר ותושביה.

יום לפני כן, כאשר יצאתי מתחתהרכבת של נאפולי, היה גרמה לי שאני נמצא בקאהרי. הכיכר הגדולה היתה שוק מירוחי אופייני. התנועה התנהלה באנדרלמוסיה משוגעת, בעלת שיטה נסתרת כלשהי, שיצרה פקקים ופתחה אותם. איש לא התחשב באור האדום של הרמזורים המיומנים, שהמשיכו להעמיד פנים כאילו הם מלאים תפקיד כלשהו. האנשים התנהלו בעצלתיים, איש לא מיהר לשום מקום. אך הכל חיכו בידידות ודיברו בהתלהבות, בעזרת תנועותירידים עשירות.

יחסי צפודירום באיטליה מזכירים איכשהו את היחסים בין אשכנזים ומזרחיים בישראל. הצפון האיטלקי הוא "אשכנזי". שם מרכזיים כמעט כל מיפעלי התעשייה, שם נמצא העושר החומרי, שם פועלת היוזמה הדינאמית. ואילו הדרום הוא מירוחי. אורחיהחיים הנאות חשוב שם יותר מאשר הישג. הכבוד חשוב מן ההצלחה. הדרום מפרג מבחינה כלכלית, רמתהמחיה שלו נמוכה הרבה יותר. הצפון הוא סוציאליסטי וקומוניסטי (זה בסדר. הקומוניסטים האיטלקיים הם הדיפק'מרק'ח). בדרום יש ייצוג נכבד לפאשיסטים וכולו מפלגות הימין.

אילו אפשר היה לרמייך את ישראל כשהארץ שמדרום לתל-אביב מיושבת במירוחיים, והארץ הצפונית לתל-אביב מיושבת באשכנזים, היתה מצטיירת תמונת איטליה.

אך יש כמה הבדלים מהותיים. אומנם, בנייהצפון באיטליה מולולים בדרומיים המפגרים". אך בנייהדרום מצידם מולולים בצפוניים בכל ליבם. אין להם שום תסביךנחיתות כלפי הצפון. הם מתגאים בתרבותם הדרומית, על ערכיה המיוחדים, ורואים בצפוניים ברברים. רבים מגדולי אנשי הרוח באיטליה יש מימנו הם דרומיים גאים. וגם סופיה לורן.

יתכן שזה היה כיום המצב גם אצלנו. אלמלא שוכנעו היהודים המיזרחיים לבנו לרקע היסתיכוני שלהם, לערכיהם התרבותיים ולמורשת אבותיהם, עד כדי השפלה עצמית כנועה לפני "התרבות" העליונה של יוצאי פשימל ופולנסק, מינסק ופינסק, כיום יש להקדיש קנהיין של התחזקות הדרום האיטלקי. הצפון התעשייתי סובל מעניין של האבטלה, שפשוט באירופה. בנייהדרום, שהיגרו צפונה, חוזרים בהמוניהם אל מולדתם. פאלרמו ונאפולי הולכות ומתרחבות, בעוד שערי הצפון מצטמקות, עם זאת תושביהן מציעים אל הפרברים.

בסדרהכל, ארץ נהדרת ועם נחמד. קשה להעלות על הדעת שפעם שלטו כאן החולצות השחורות של מוסוליני. גם כאשר אתה מתהלך בפאיצה ונציה ברומא, מתחת למירפסת שבה נהג

מוסוליני לנאום באוזני ההמונים, קשה לזכור שהיה כאן מה שהיה. גם האיטלקים עצמם מחקו את הפרק הזה מזיכרונם. כאשר שרתי באוזני כמה צעירים איטלקיים את גובינצה (הנעורים), הימנון המישטר הפאשיסטי, לא ידע איש מהם מה זה.

ישוע, היהודי הפלסטיני

יש אנשים המסוגלים לנאום את אותו הנאום יום אחרי יום. ישעיהו ליבוביץ, למשל, או עמוס עוז. הם מגיעים לניסוח מושלם, ואז הם חוזרים עליו שוב ושוב.

אני אינני מסוגל לכך. כאשר אני נואם יום אחרי יום, אני מנסה להגיד בכל פעם משהו חדש — אם לא בתוכן, הרי לפחות בצורה. אחרת אני משעמם את עצמי, וגם את המלווים אותי.

עמדתי לנאום כאחד האולמות בבניין הפרלמנט האיטלקי

אורי אבנרי

ברומא, במיסגרת עימות בני ובין נציגי פלסטיני. האגף הזה היה שייך פעם למינור.

בעוד שהמנחה הפליג בשיבחי באיטלקית צחה, ואני חיפשתי פתיחה לדרבני, נרד מבטי באולם ועצר בציונים. כל הקירות היו מקושטים בציורייקיר (פרסקו בלעז) ענקיים, שהראו קטעים מן הרבית החדשה.

מולי סעד ישוע כהצרת תריסר תלמידיו. מעל לראשי, בתיקרה, היה ישוע תלוי על צלב. כשמעליו ארבע האותיות ינר"י (ראשייתבות של המילים הלטיניות, ישוע הנצחתי, מלך היהודים). מאחורי ריפא ישוע את מחלתו של מישו.

פתחתי ואמרתי: הנה אני מתבונן בתמונות האלה. מה יש בהם? הן חלק מן ההיסטוריה של עמי, כי האנשים המתוארים בהן היו כולם יהודים טובים. ירירי הפלסטיני יכול לטעון כי זהו חלק מן ההיסטוריה הפלסטינית, כי בזמנו של ישוע נקראה הארץ רישמית פלסטינה, וחלק מן הפלסטינים של היום הם בלי ספק צאצאי האנשים של אז. בני העיר הזאת, רומא, היו מעורבים מאוד במאורעות.

הנה כי כן, הציונים האלה מתארים פרשה שהיא חלק מההיסטוריה היהודית, הפלסטינית, הרומאית, היסתיכונת והאנושית כולה. אנחנו נתווכח היום על הסיכסוך הקיים באותה הארץ, שבה אירעו הדברים אז — וגם סיכסוך זה נוגע לכלולנו — לנו הישראלים, ליריבניו הפלסטיניים, לכם האיטלקים, לימים התיכון, לאירופה ולעולם כולו.

זאת היתה פתיחה נוחה לדרבנים שרציית לומר. אבל היתה לי באמת הרגשה מורדה, הנה אני יושב ברומא, עירו של הנציב פונטיוס פילאטוס, ואני מוקף בציונים המתארים מאורעות שאירעו לפני אלפיים שנה בירושלים, במקומות שאנחנו חולפים על פניהם לעיתים קרובות במכונית. כפי שאמר האיש מנצרת, ברוכים עושייהשלום, כי הם ייקראו בנייהאלוהים".

לראות את נאפולי

ולישון

זה היה בנאפולי.

המארחים שלי, חברי המפלגה האיטלקית שהומינה אותי לנאום שם, סעדו אותי במיסערה טובה מאוד על שפתיהם. הארוחה ארכה שעתיים פלוס, כמקובל באיטליה, וכללה שש או שבע מנות. ואני זוכר רק כדורים של גבינה נאפולית עדינה מאוד כמנה טרומית, ספאגטי עם חסילונים, מאכליים שונים בלתי-כשרים, רגים, גבינות, עוגות, יין מקומי לבן, קפה — חוץ מהרברים ששכחתי.)

אחרי שאמץ זה היינו וקוקים למנוחה. נותרו עוד שעה וחצי עד למועד שנקבע לאסיפה, והמארחים הזמינו אותנו לנוח במישרם, בארמון מלכותי.

הארמון הזה עומד על שפתהים, כשחזיתו פונה אל הכיכר

המרכזית. הוא הושלם בימי המלכים מבית בורבון, והוא מלא כל טוב. בקומה הראשונה (מעל לקומתההקרקע) יש עשרות אולמות גדולים ששימשו את המלך — חדר-המלכות, חורי המגורים ועוד, וכולם מלאים באוצרות-אמנות יפים. כיום הם מהווים מעין מוסיאון, ומגיעים אליהם בגרם-מדרגות רחב משיש.

מעל לקומה הזאת שוכנים עשרות רבות של חדרים קטנים יותר, ששימשו בשעתו את בני מישפתח המלוכה, הנסיכים, השרים והפקידים הבכירים. בחדרים אלה שוכנים כיום מישרדיהם של חברי המועצה האזורית. (איטליה היא מדינה אחידה, אך היא מחולקת למחוזות בעלות ממשלות נבחרות משלהן, הנהנות ממדיה רבה של אוטונומיה.)

כל המישרדים האלה מרוהטים בטוביטעם. מלבד ציורייהשמן על הקירות, המכתבות האלגנטיות, הכורסאות הגדולות וארונות-הספרים, יש בהן ספות רחבות ונוחות.

למארחים שלי היה מישרד כזה, אך הם סברו כי ניתן גם לפלוש למישרדים השכנים. זה היה ביום השישי אחריהצהריים, הארמון היה כמעט נטוש, הפוליטיקאים פרשו לסוף-השבוע. התפורנו בין החדרים, כאשר כל אחד מאיתנו וזה בחדר משלו למנוחה.

כאשר יש לי אפשרות לכך, אני נוהג לנוח בצהריים, ולעבוד מאוחר בלילות. למדתי זאת מווינסטון צ'רצ'יל, שכתב על כך מסה ארוכה באחד מספריו הראשונים. הוא טען שאם שוכרים את היום בצהריים, מתפשטים ונכנסים למיטה, רי גם במנוחה קצרה כדי לאפשר לגוף לתפקד לאחר מכן עד לשעה מאוחרת. נסיוני מאשר זאת.

לכן פשתי את המיקטורן, הכותונת והמיכנסים, והשתרעתי על ספתהיעור הרחבה של נשיא הפרלמנט המקומי. פעם היה זה חדרו של יורשהעצר. אינני יודע כמה זמן ישנתי, כאשר חשתי שיש משהו בחדר. פקחתי קצת את עיני וראיתי שהדלת פתוחה, ועומד בה איש כשעיניו קרועות לרווחה מרוב תדהמה.

חיכתי לעברו, הסתובבתי ונרדמתי שוב, אך כעבור כמה דקות התעוררתי. בחורי שלושה גברים — הגבר הקודם, שנראה כשרת, אישיביטחון ופקיד בכיר. שלושתם המטירו עליי דברים באיטלקית נאפולית בקצב של מיקלע.

שלחתי לעברם חיוך עייף, גייסתי את מעט האיטלקית שלי והפנתי אותם ל"סקוגרה קאמרה" (החדר השני) כדי שיבינו את העניין. אישיביטחון נשאר, כשהוא דרוך ומוכן לכל, ואילו האחרים פנו לחדר הסמוך.

על מה שקרה שם דיווח לי לאחר-מכן המארח שלי. הם פרצו לחדר וקראו בתרגשות שבהחדר השני שוכב אדם עיוותי (עליו להצהיר כאן בתוקף שזאת היתה אשמתישואא. לא הייתי צירום לגבר.)

המארח, שהוא חבר מכובד במועצה האזורית, הרגיע את תרגישם. הוא הסביר לרם שאין זה מטורף או נור, שפלוש לארמון של הדימלכותו המנוה, אלא אורח מכובד מישראל, העומד בעוד שעה קלה לשאת את דברו על בעיות בינלאומיות. לישראלים יש, כנראה, מינהגים משלהם.

כל הפמליה חזרה לחדר "שלי". כשחיככים של הכנסת-אורחים שפוכים על פניהם. כאילו הסתובבתי בעירום בארמון המל" להישאר, שהיתה איהבנה, שארגיש כמו בבית. הסתובבתי והמשכתי לישון.

אני מספר זאת כאן, כדי שהקוראים לא יאמינו לסיפורים, העלולים להגיע ארצה. כאילו הסתובבתי בעירום בארמון המל" כותי בנאפולי. בקרב המארחים שלי בערי-איטליה גרם הסיפור לצחוק היסטרי, ובדרכם של סיפורים כאלה הוא מתרחב ומתקשט בדרכו מן הפה אל האוזן. הגירסה הנ"ל היא המהימנה והמוסמכת, ונא להתעלם מכל גירסה אחרת.

מאקיאולי במעלית

אילו ראיתי זאת פעם אחת, לא היה זה מעורר אצלי תשומת לב. אך כשרובר קרה בפעם השניה, במקום אחר, התחלתי לחשוב על התופעה.

מיקרה פשוט: מגיעים לבניין ורוצים לעלות למישרד מסויים.

המעלית אינה פועלת. היא תקועה באחת הקומות. מישו שכח לסגור את הדלת שלה.

הבה נעלה ברגל, אני מציע, כדבר מובן מאליה. כך רגילים בישראל.

לא כדאי, אומר לי ריד איטלקי, הבה נלך לשנות משהו בקפה הסמוך, ובינתיים בוודאי יעלה מישו ויסגור את דלת המעלית."

שתי השקפות-עולם.

עימנואל קאנט אמר שארם חייב לנהוג כך שאם כל העולם ינהג כמוהו, זה יהיה בסדר. זה נקרא "הציווי המוחלט". אילו היו כל בנייהארם, הנתקלים במעלית התקועה בקומה עליונה, פורשים אל ביתהקפה הסמוך. לא היתה אף מעלית אחת בעולם פועלת.

אבל קאנט היה גרמני, אין הוא מבטא את הנשמה האיטלקית. מבטא אותה ניקולה מאקיאולי. ידוע בנייטה שמאקיאולי לא עלה מעולם לסגור את הדלת של מעלית תקועה.

גם אנחנו לא עלינו. פרישנו לבית-קפה, שתינו קאמפארי-סודה, וחזרנו כעבור רבע שעה.

המעלית פעלה.

מאקיאולי